

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת תרומה

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות	לוח אור החיים
18:49	18:10	17:18*	י-ם
18:45	18:07	17:15	ת"א
18:46	18:07	17:15	חיפה
18:48	18:09	17:17	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 16:58

יושב הכרובים הופיעה

התורה הקדושה, ולכן משה רבנו שקיבל את התורה והורידה לישראל, היה רבן של כל הנביאים, ונבואתו היתה למעלה מכל הנביאים, שכולם בחלום או במראה, ואילו נבואת משה פה אל פה אדבר בו, ופה אל פה זה נעשה על ידי הכרובים כפי מה שמפורש כאן בפרשה (ועיין עוד ברש"י כ"ה כ"ב).

ועוד אמרו רבותינו (יומא נ"ד): אמר רב קטינא בשעה שישיראל עולים לרגל, היו מגלים להם את הפרוכת ומראים להם הכרובים שהם מעורים זה בזה, ואומרים ראו חבתכם לפני המקום כחיבת איש ואשה. הרי שגם לכך נועדו הכרובים להראות חיבת המקום לעם ישראל. ונמצא א"כ שחיבתם של ישראל נובעת מן התורה הקדושה, והסיבה לכך היא שכן הקב"ה והתורה וישיראל כולם אחד כדברי הזוהר, וכן כל התורה שמוותו של הקב"ה, ובשעה שנדבקים בתורה נדבקים בשכינה, ואין לך דבר שמדביק ומקרב את האדם אל השכינה כעסק התורה. ולכן בכרובים אלו המחוברים לתורה רואים את ישראל ואביהם שבשמים מחוברים ודבוקים ממש אחד בשני, ולכן הם שנים. [ואפשר גם מפני שהם מסמלים את מצוות עשה ולא תעשה שבתורה, וכן את האהבה והיראה שעליהם עומדות כל מצוות התורה]. ובזה יובן מדוע כאשר התורה מצוה בסוף פרשת יתרו "לא תעשון אתי אלוהי כסף", רבותינו מסבירים זאת על הכרובים, שכן "אתי" זה עם ה', ואיך אפשר להיות עם ה', אלא רק בתורה, ולכן ציווי זה נסמך למתן תורה, לומר שעל הלוחות אנחנו מדברים. ומפני זה הקב"ה גם כן נקרא "יושב הכרובים" (כמבואר בדברי הימים א', י"ג ה').

ובזה נבוא לבאר שלא רק שאין בכרובים איסור עבודה זרה, אלא הם מגלים את האמונה והדביקות בתורה היפך העבודה זרה, לומר שרק דרך התורה והדביקות בה אנחנו מגלים את הנבואה, שהיא בעצם קיום כל האמונה, וכמו שהאריך בזה הרמב"ם בספרו ספר מורה נבוכים (ח"ג פרק מ"ה), וגם הוא מבאר שאדרבה הכרובים הינם ביטול דעת העבודה זרה, וז"ל: הנה התבאר במה שהקדמנוהו שאמונת מציאות המלאכים נמשכת אחר אמונת מציאות האלוה, ובה תתכן הנבואה והתורה, ולחזיון אמונת זאת הפינה צוה האלוה יתברך לעשות על ה'ארוץ' צורת 'שני מלאכים', לקיים מציאות המלאכים באמונת ההמון, אשר הוא דעת אמיתי, שני לאמונת מציאות האלוה, והוא התחלה לנבואה ולתורה ומבטל 'עבודה זרה', כמו שבארנו. עכ"ל.

אחים יקרים, אחר שעמדנו על משמעותם העמוקה של הכרובים, נבין את החיסרון העצום שנוצר עם חורבן בית מקדשנו, ואת הצורך החזק בתפילה שאנו אומרים בסליחות: יוֹתֵךְ עַד שְׁעָרֵי מִן הַגִּיּעָה יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה. אבל כידוע תחילת החורבן היתה בהסתלקות השכינה מן הכרובים, והיא היתה בסיבת עזובם את התורה, וא"כ גם בנין בית המקדש עליו אנו קוראים בפרשתנו ומיחלים בכל מאודנו לראותו כבר בבנינו, יתחיל את בנינו עם חיבור ישראל לתורה, וכמה שנתאמץ בעסק התורה וקיומה, החיבור בינינו לה' יתברך יגדל, ויביא את בנין בית המקדש והכרובים מחדש, במ נראה את אהבת המקום והחזרת הנבואה, ה' יזכנו במהרה. אמן.

בפרשתנו אנו קוראים על המשכן וכליו, אחד הכלים המיוחדים ללא ספק הוא הארון, שהוא הכלי הראשון אותו מצוה התורה לעשותו, ובו היו מונחים לוחות הברית, והנה הארון היה כמו ארגז ששוליו מונחים על הקרקע ולמעלה היה פתוח, ומשם הכניסו את הלוחות אליו, ואחר שהכניסו אליו את הלוחות סגרו אותו בכפורת שהיתה כמידות אורך ורוחב של הארון, הכפורת היתה כולה זהב ולה היו מחוברים שני כרובים, שנעשו מקשה אחת ביחד עם הכפורת, דהיינו שלקחו זהב הרבה והקישו עליו בפטיש עד שיצרו את צורת הכרובים מתוכו.

והנה הכרובים האלו אמרו רבותינו שהיו צורתם כצורת פני אדם, והנה יש לתמוה היאך צייתה התורה לעשות צורת אדם במקום המקודש ביותר בקודש הקדשים, והלא התורה הרחיקה כל כך את העבודה זרה, ומצוות רבות צייתה התורה בכדי להרחיק את העבודה זרה מתוכנו לגמרי, וכאן התורה מצוה לעשות צורת אדם שכידוע יש איסור לעשותה אפילו לגוי, מפני שכן היה דרכם של עובדי עבודה זרה לעשות צורות אדם לעבודתם.

והפלא הוא שבסוף פרשת יתרו (שמות כ' כ') אחר עשרת הדברות צייתה התורה לא תעשון אתי אלֹהֵי כֶּסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֵם, ולמדו ממנו רבותינו (ראש השנה כ"ד): לא תעשו כדמות שמשי המשמשין לפני במרום, והיינו דמות חמה ולבנה וכוכבים, וכן שלא לעשות פרצוף אדם אפילו הוא לבד, עיין שם באורך. והנה ברש"י על הפסוק הנזכר (ודבריו לקוחים מן המכילתא פרשת בחודש אות י') כתב: אלהי כסף - בא להזהיר על הכרובים שאתה עושה לעמוד אתי, שלא יהיו של כסף, שאם שניתם לעשותן של כסף הרי הן לפני כאלהות. ואלהי זהב - בא להזהיר שלא יוסיף על שנים, שאם עשית ארבעה הרי הן לפני כאלהי זהב. לא תעשו לכם - לא תאמר הריני עושה כרובים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כדרך שאני עושה בבית עולמים, לכך נאמר לא תעשו לכם. עכ"ל. הרי שרבותינו למדו מפסוק זה לענין הכרובים, נמצא שמאותו פסוק שלמדו ממנו רבותינו איסור עבודה זרה, מאותו הפסוק אנו למדים גם לאיסור של הכרובים שלא יהיו מכסף ולא יותר משנים, ושלא יעשה כמותם בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ואם עשאן מכסף או יותר משנים או חוץ למקדש כן הרי הן כאלהות, דהיינו כעבודה זרה ח"ו. א"כ מבינים רבותינו שעצם הכרובים הינם היפך העבודה זרה ומלמדים אותנו את איסורה, ורק במקרים מסוימים יש גם בהם חשש.

וקודם שנבאר צריך להבין מה ענינם של הכרובים, והנה התורה מסימת את ציווי הכרובים עם הפסוק (שמות כ"ה כ"ב): וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שָׁם וְנִדְבַרְתִּי אֹתָךְ מֵעַל הַכְּפֹרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הַבְּרִית אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוְּךָ אֵת כָּל פְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וכאן מלמדת אותנו את מטרת הכרובים, שמשם יוצאת הנבואה למשה רבנו, והנה לא בחינם הכרובים לא היו כלי פנני עצמם אלא מחוברים לארון הברית שבו נמצאים לוחות הברית, ולא עוד אלא שהיו ממש מקשה אחת דהיינו חלק אחד עם הכפורת שהוא הכסוי לארון, לומר לנו שאת כל כוחם הינם שואבים מן התורה הקדושה, ואם כוחם הוא הנבואה, הרי שהנבואה נובעת מן

מחנות לוח ניסן
מסכים וימונים
למתי כמות ושיטת
077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

הצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולעיני סבתה: נוסרת רחל בת שרה, וכן לעיני ר' יצחק ענבי ז"ל בן נעמי שתחיה.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות ליום שבת (קדוש היום)

קצת. תיקנו רבותינו לעשות קידוש גם ביום שבת בבוקר, דהיינו בסעודה שניה שהיא סעודת שחרית, והסמיכו אותו על הפסוק (שמות כ"ח) זכור את "יום" השבת לקדשו (כמבואר בפסחים ק"ג), ואמנם לא תיקנו בו ברכה על קדושת היום, מפני שכבר בירכנו בכניסת השבת וכעת נמצאים אנו בעיצומה של קדושת השבת, ותיקנו לברך רק על היין "בורא פרי הגפן". וקידוש זה נקרא בלשון חז"ל "קידושא רבה", דהיינו קידוש גדול, וכמה טעמים נאמרו לכך: א. הר"ן (על הרי"ף פסחים כ"ב) פירש שנקרא בלשון הפוכה, וכמו שהעיוור נקרא סגי נהור, דהיינו בעל אור מרובה והוא באמת חסר מאור בעיניים, כך גם קידוש זה שהוא קצר מאוד ויש בו רק ברכת בורא פרי הגפן קראוהו קדוש גדול. ב. בספר המנהיג (סי' מ"ה) פירש שברכת בורא פרי הגפן ראשונה לכל הברכות הסדורות על הכוס, ועל שם נקראת גדול, כמו שתרומה גדולה נקראת כך מפני שהיא ראשונה ולא מפני שהיא גדולה באמת, שהרי המעשר ראשון גדול ממנה. ג. ורבנו האר"י בשער הכונות (דף עד ע"ב) נתן טעם ע"פ הסוד לשם זה לפי שהוא מרמז אל מקום הקידוש והסעודה שהוא במקום עליון וגבוה יותר מקידוש וסעודת הלילה. ועוד רמז (שם ע"ג) במילת רב"א את השמות שאליהם יכוין בקדוש היום. [וכעין זה כתב רבנו בחיי (דברים ל"ג סוף פס' כ"א) שהמילה רבא רומזת לשם הגדול של ה' יתברך, ע"ש].

קצת. כתב בסודו תיקוני שבת (משנת שע"ג, לפני 410 שנה) וז"ל: מצאתי כתוב בשם גדולים שאומרים ביום השבת קודם שמקדשים קידושא רבא פרק ז' ממסכת שבת, כי בו יודרו לבלתי יכשלו בשום עוון אב מלאכה ח"ו, אף כי אמרו אותו בלילה חוזרים אותו ביום, ואח"כ פרק ראשון ממסכת כלים במשנה המתחלת עשר קדושות (משנה ו') עד "בשעת הקטרה" סוף הפרק, והמשנה הראשונה מהפרק השני משום אל תעמוד על הפרק, כי בזה יקשרו בקשר אמיץ: תורה, ארץ ישראל וירושלים, ובית המקדש, וה' בראשם, וכל המרבה לעשות הטוב והישר, יזכה לטוב הצפון ליראיו. עכ"ל. [והביא דבריו בסודו בית מנוחה (דף ר"ח) אך לא הזכיר שהדברים ממנו, והנה בסדורים רבים העתיקו את המשניות ממסכת כלים אך לא הזכירו הטעם לאמירתם, וגם לא הביאו שצריך לומר קודם לכן את פרק ז' ממסכת שבת והסיבה לכך, וכאומר כולם ממקור אחד יצאו, ולכן מי שמקפיד על משניות כלים הנזכרים לאומרים, טוב שגם יאמר פרק ז' של שבת. ואולם רבנו האר"י לא הזכיר מכל זה דבר, ולכן יש מקובלים המקפידים שלא לאומרים, אך בודאי שאין בזה קפידא ושינוי ממנהג רבנו האר"י למי שאומרים שבסך הכל הם דברי תורה, וכבר נתנו המצריכים לאומרים טעם הגון לאמירתם].

קפ. כתב רבנו האר"י בשער הכונות (דף עד ע"ב) וז"ל: ונבאר הסדר שתעשה, הנה תבוא ותעמוד לפני השולחן במקום שאתה עתיד לישב בו, ותקיף השולחן דרך ימין פעם אחת וכו', ואחר כך קח בידך ב' אגודות ההדס ותחזור להקיף השולחן פעם שניה וכו', ואחר הקפה השניה תשב מיושב במקומך ותקבל הכוס בב' ידך על דרך מה שנתבאר לעיל בקידוש של ליל שבת ממש. ע"כ. [והנה מהסדר שסידר רבנו האר"י את הדברים, נראה שמיד אחר ההקפות יעשה את סדר הקדוש, והיינו אמירת הפסוקים וברכת בורא פרי הגפן ישבוואו בסמוך, ולכן נראה לי שתחילה יאמר את המשניות הנזכרות בהלכה הקודמת, ואח"כ יעשה את ההקפות].

קפא. כתב האורחות חיים (דף סעודת שחרית שבת אות א') שיש שנהגו לומר קודם הקידוש את הפסוקים "ושמרו בני ישראל את השבת" וכו' עד "וינפשו", וכ"כ הכלבו (סי' ל"ט), וכ"כ רבנו האר"י (שער הכונות שם ע"ג) אלא שכתב לומר קודם לכן מזמור כ"ג מהתהלים, מזמור לדוד ה' רועי וכו', וכן מנהגו. [ואולם האורחות חיים (שם אות ג') והכלבו

(שם) כתבו לומר מזמור זה אחר הקדוש עם עוד כמה מזמורים, ומנהגו כדברי רבנו האר"י לומר זאת קודם הקדוש, אבל רואים שיש לזה מקור בראשונים]. ועוד הוסיף רבנו האר"י לומר פסוק "אז תתענג על ה' המופיע בישיעה (נ"ח י"ח)", אחר שיאמר "ושמרו", ואולם בסודו תיקוני שבת כתב לומר גם את הפסוק הקודם לו "אם תשיב משבת גלגלך", וכמו כן כתב לאומרים קודם "ושמרו", וכן מסודר בסדורים. ובספר שיבת ציון (ח"ב עמ' רמ"ז הל' י') העיר לנכון שצריך להזהר להקדים קודם פסוקי ושמרו ורק לאחר מכן אם תשיב, שצריך להקדים פסוקי התורה לנביא, ובפרט שכן מפורש ברבנו האר"י שאמנם הביא רק פסוק אז תתענג אבל הביאו אחר פסוקי התורה ושמרו וכו'. [ואולם נראה לי הטעם שנהגו להקדים פסוקי "אם תשיב" לפסוקי "ושמרו", שהעיקר בדברי הראשונים לומר הפסוקים בתורה "ושמרו" ולא נזכר לומר פסוקי "אם תשיב", ומכיון שאנו מוסיפים לומר "אם תשיב" וכו', המדברים מענין השבת, נהגו לאומרים קודם שלא לשנות מדברי הראשונים. כן נלע"ד. ומה שטען בספר שיבת ציון שצריך להקדים פסוקי התורה לפסוקי הנביא, אמנם כתבנו כעין זה בס"ד בהליכות ליל שבת הלכה ע"ה לענין בברכת הבנים, ע"ש, אולם דוקא מכאן אנו רואים מפורש שרבנו האר"י לא הקפיד בדבר, שהרי הקדים מזמור לדוד שבתהלים לפני הפסוקים שבתורה. אך מה שהעיר שהסדר בדברי רבנו האר"י אינו כן, דבריו נכונים, אולם נראה שהבינו שאין קפידא בדבר אם תחילה יאמרו את זה או את זה, עכ"פ מי שנהג לומר בסדר הזה בודאי שיש לו על מי לסמוך].

קפב. עוד כתב רבנו האר"י בשער הכונות (שם) שאחר פסוק "אז תתענג" יאמר בקול רם: דא היא סעודתא דעתיקא קדישא, ואחר כך יברך על הגפן, וכ"כ בפרי עץ חיים (שער השבת פרק כ"א) אלא שבסוף הפרק הוסיף שלפני הברכה יאמר את לשון הפסוק (שמות כ"ב) על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו, וכן נהגו. [ואמנם אינו פסוק שלם, אלא סוף הפסוק, ולכאורה יש בזה איסור מצד דברי הגמרא (מגילה כ"ב) שכל פסוק שלא הפסיקו משה גם אנתנו לא מפסיקים אותו, ובשל כך בספר חסד לאלפים (סי' רפ"ט בהגהות הבן אות ג') כתב שיאמר את כל הפסוק, והיינו שיתחיל מהמילים "כי ששת ימים" וכו', ובכח"ח (פלאגי, סי' ל"ו אות ל"ח) כתב או שיאמר כולו או שלא יאמרו כלל, אולם בשו"ת רב פעלים (ח"א סי' י"א) כתב שמאחר שמהגה העולם לומר רק את סוף הפסוק, ובודאי שבוה יש לסמוך על הספר פרי עץ חיים, צריך ליישב את הדבר, ותירץ ע"פ דברי החת"ס (האר"י סי' י') בשם האחרונים, שמכיון שיש אנתחא במילה שלפני, והוא טעם מפסיק, הרי שזה גם בכלל פסוק שפסקו משה, ע"ש. ואולם לפי המבואר גם בפע"ח אינו ברור כל כך, ויש סתירה מתחילתו לסופו, ובפרט שרואה משער הכונות שאינו סובר לומר פסוק זה, וגם הפע"ח לא כתב בו שום כונה, ולכן אין לסמוך בזה על הפע"ח. ומ"מ נראה לי שנהגו לומר אותו מפני שרצו להרויח לשון ברכה ולשון קדושה ושבח, שיהיה על דרך לשון הברכה מקדש השבת, ולצאת בזה ידי חובת דברי הכלבו (סי' ל"ט) שכתב שמהגה הקדמונים היה לומר ברוך מקדש השבת, עיין בהלכה הבאה].

קפג. כתב הכלבו (סימן ל"ט) נהגו הקדמונים שהיו אומרים אחר קידוש זה ברוך מקדש השבת בלא שם ומלכות, והביאו האליה רבה (סי' רפ"ט אות ב). ובספר ברכי יוסף (שם שו"ת ברכה אות א') הביא דבריו וכתב: אבל מצאתי בספר הבתים (כ"י בית ד' בית מנוחה) שכתב שאין לומר "ברוך מקדש השבת" ולא "ברוך שנתן שבתות למנוחה" ולא שום דבר שהוא הפסק בין ברכה לשתייה. עכ"ד. ודבריו ברורים וכן עיקר. עכ"ל הברכי יוסף. ובספר מאמר מרדכי (סי' רפ"ט סעי' א' אות ב') הביא דברי הכלבו וכתב שכן הוא המנהג בינינו לפתוח בפסוק ושמרו ואחר הקידוש אומרים ברוך שנתן מנוחה לעמו ישראל ביום שבת קודש, ופשוט שיש לאומרו אחר ששתה כוס של קידוש שלא להפסיק בין ברכה לטעימה, ושכן גם כונת הכלבו, ע"ש. וכיום אין המנהג לאומרו כלל, ואולם מי שרוצה בכל זאת לאומרו יעשה כדברי המאמר מרדכי לאומרו אחר שישתה מן היין.

בחסות
לוח ניסן
מסגרת דיגיטלית
למיתוב מכתב ושיחות
077-2233565